

روانینکی دیکه له مهر پیکدادان و دیالوگی ژیاره کان

بوونم ته نها يک قسه يه و ژيانم ته نها هه مان نه و قسه به لام به سی جور: (قسه کردن) و (ماموستایي کردن) و
(نووسين)..... له کتیبی (کویر) ی د. علی شریعتیه وه

ن: ایهنام صحرائورد نه کران
و: نومید که مال

دهستپیک

بیگومان روو به پروو بوونه وه له جیهانی سییه مدا
به رده وام ده بیت، به لام پیکدادانی جیهانی نه که هر
له نه وروپا به لکو له سهر ناستی هه موو گوی زه و
گه یشتوته کوتایی^(۲). له لیکنولینه وه که یدا ده لیت:
(ته مړه په رده ی مه خه ری فهره نگی و اتا گرن گترین
هیلی دابه شبوونی نه وروپا جیگای په رده ی تاسیننی
نایدولوزی گرتوته وه).^(۳)

جورج بوش سیستمی نویی جیهانی
خسته پروو^(۴)، هنری کیسنجر بیردوزه یه کی
واقعینانه ی له سهر بنه مای چهند جه مسه ری بوونی
جیهانی پیشنیارکرد.^(۵)

پاشان بیردوزی ریبه ری بریجسکی^(۶) و بیردوزه ی
جیهانی لیبرالیزمه نوییه کان پیی خسته نیو
په یوه ندییه نیوده وله تییه کان و نه وکاته ش ساموئیل
هانتیگتون - که به ته واوه تی که و تبه وه ژیر
کاریگه ری پوئینه که ی (توینی) یه وه له مهر

له ده ستدانی پارادیم (نمونه یان سه رمه شق) ی باو
له په یوه ندی نیوده وله تییه کاندا، پاش سه رده می
جه نگی سارد، سیاسه تمه داران، ستراتیژیسته کان،
بیرمه ندانی په یوه ندییه نیوده وله تییه کان ی روو به پروو
قه یران کرده وه.^(۱)

بو ده ربا بوون له و قه یرانه فکرییه له سهر ناستی
نیوده وله تی گه لیک (ریگا چاره) گه لاله پیشنیارکرا،
که شاره زایانی بواری په یوه ندییه نیوده وله تییه کان ی
زور خوشحال نه کرده وه، پانتایی نه وان نه ییتوانی له
به رانه رهنه ی تویره راندا خوی رابگریت، فرانسیس
فوکویاما به خسته پروو بیردوزی کوتایی میژوو،
ته وه ی ناشکراکرد که (ره نکه کوتایی میژوو به واتای
قوناعی ته واو بوونی نایدولوزی مرؤف و
به رجه سته بوونی جیهانگیرانه یی لیبرالی دیموکراسی
رؤژتاوایی دوا یین شیوازی حکومتی مرؤییمان بیت،

ژيارەكان^(۷) بىردۆزەى گىفتوگۆى ژيارەكانى خىستەروو
كەگوايە لە بەرانبەر بىردۆزەكەى فۆكۆياماوه -
كۆتابى مېژوو - خراوه تەروو.

تايندە لە نىوان ژيارى رۆژئاوايى و يەكگرتنى
كۆمەلگا كۆنڧوشىوسىيەكانى رۆژھەلاتى ئاسىياو
جىھانى ئىسلامىيە، ئەمەش دوا قۇناغى تەواوبوونى
پىكدادانەكان دەيىت لە جىھاندا.^(۸)

گەشتىك بەنيو بىردۆزەكەى ھانتىگتۇندا

بىرمەندى بەناوبانگى ئەمريكايى سامۆئىل
ھانتىگتۇن ژيارە سەرەكسىيەكان و جىھانى ئەمرو
بەھوت تا ھەشت ژيار دەھىتتە ژماردن
(رۆژئاوايى)، كۆنڧوشىوسى، ئىسلامى، ژاپۇنى،
ھىندى، سلاقى، ئەرسەدۆكسى، ئەمريكاي لاتىن و
لەوانەشە ئەفرىقايى يەككىيان بىت.. زۆرىك لەو
رەخنانەى كە ئاراستەى بىردۆزەكەى ھانتىگتۇن
دەكرىت. دەگەرپتتەو بە كەمى و لاوازى
لىكۆلئىنەوكانى بۆ نمونە ئەو ھىچ جىاوازييەك
نايىنپت لە نىوان ژيارى ئىسلامى عەرەبى و ژيارى
ئىسلامى ئىرانى، پىيى واىە ھەمويان پارچەى يەك
قوماشن، لە راقە كردنى بىردۆزەكەيدا لەمەر سنوورە
خويتىنەكانى ئىسلامدا دەلئىت: (پەيوەندى عەرەب
بەكۆيلە رەش پىستەكانەو لە ئەفرىقاي كۇندا، لە
قالبى سىستىمى كۆيلايەتيدا روونترىن رووخسارى
مىلمانىيى ژيارى عەرەبى ئىسلامى بوو لەگەل
خەلكى موسلمانى باشوور)^(۸).

ھەر لەسەر ئەم بنەمايە خوازيارى يەكگرتنى
ئەوروپا و ئەمريكا و ھەموو وولاتانى رۆژئاوايى و
نيوگۆى رۆژئاوايەو، سنوورداركردنى تواناى
سەربازى وولاتانى كۆنڧوشىوسى وولاتانى ئىسلامى
بەپىتويست دەزانى.^(۹)

ھۆكارەكانى خىستەرووى

بىردۆزەى پىكدادانى ژيارەكان

بۆ روونكردنەوئەى ئەوئەى كە ھانتىگتۇن بۆچى و
لەسەر بنەماى كام بىر و تىڧكرىن ئەم بىردۆزەى
دارىشتوو، دەتوانن ئاماژە بەم چوار فاكترانەى
خوارو بەكەين:

يەكەم: سوود وەرگرتنى ھانتىگتۇن لە چەمكى
(پىكدادانى ژيارەكان) نىشانەى ھەستىيىكى
نادۆستانەى ئەو، لە بەرانبەر ھەموو ژيارەكان و
زىاتر شىوازييىكى ھەرەشە ئامىزى ھەيە.

دووم: ھانتىگتۇن بۆ ترساندى ئەوروپا و
ھۆشياركردنەوئەى دەسەلاتدارانى ئەمريكايى
بەمەبەستى سەپاندى بىردۆزەى (دوژمنى خەيالى).
رۆژئاوا لە نزيك بوونەوئەى ژيارى ئىسلامى و
كۆنڧوشىوسى ئاگادار دەكاتەو تىرسى يەكگرتنىيان
دەخاتە بەردەم.

سىيەم: قەيرانى ناوخۆيى پىنكھاتە سىياسى و بالە
فەرمانرەواكانى لەدەولتەى ئەمريكا بۆتە مايەى

بەھەمان شىوہ ھىلەكانى لىكترازان لەنيو
ژيارەكاندا بەكۆمەلە خالىيىكى ھەست پىكراو و
فاكتەرى دەرکەوتنى مىلمانىيىكانى داھاتوو،
جىڭرەوئەى سنوورە ئايدۆلۆژى و سىياسىيەكانى
سەردەمى جەنگى ساردى دادەنيىت^(۹) ھەولدەدا
رۆژئاوايىەكان و ابار بەھىنى كە مەلئەندى پىكدادانى

**پۆست مۇدىر نىزمە كان، رواينىك
بۇ ئايندە**

ئەندىشمەندانى سەردەمى پۆست مۇدىرنىزم،
پروايان وايە كە مېژوو قۇناغى خۇلىبواردىنى نىبەو
ھىچ جۆرە زۆرو ياسابونى گىشتى مېژووبى لە ئارادا
نىبە، كە ولاتان پىئەو پەيوەست بن.^(۱۶) لە دىدى
ئەواندا ئايدۆلۆژىيە پىشكەوتوو لە گەل ژىرانى و
تەنگەزى توندتردا رووبەروو دەبىتتەو، لەمە بەدوا
ئايندە ئاوسە بە (شلەژان) و پتر سەرچاوەدى
دلەراوكى دەبىتتە نەك سەرچاوەدى (ئومىدەوارى).
پۆست مۇدىرنىزمە كان، ئايندە بەبەرھەمى
رووداوكەلىكى چاوەرواننەكراو دەزانن و پروايان وايە
كە مېژوو لە جوولەو بزاونت وەستاوتەو و ئىمە لە
دەورانى (پاشكۆى) ژياندا بەسەر دەبەين، دەورانىك
كە ئىدى ناتوانىت لەودا واتايەكى ئامانجدار دەست
بەكەوتت.^(۱۸)

تەنەت وىناى مېژووگەرانى پۆست مۇدىرنە كان،
كاروبارى مېژووبى و رووداوكەلىكى ئەو مېژوو
بەدەستەيەك يا بەبىژىرىك لە مېژوونوسانى دانسقا
(كەم دەكەنەو)^(۱۹) و ژاكەنى ئاوەزى ساغ بەو واتايە
دەبىنن كە يەك (ئاوەزى گىشتىگىر ناتوانىت بوونى
ھەبى).^(۲۰)

پۆست مۇدىرنە كان بەشپەيوەكى گىشتى نەك
بەخۇشپىنەيوە بەلكو بە بەدبىنى لە ئايندە
دەروانن، لەم روووە دەتوانن بە ھاودەنگانى
پىكدادانى ژيارە كان لە قەلەمىيان بەدەين. لەویدا كە
(ژىگموند باومن) لە نووسىنىكى دا بەناونىشانى

خستەنەرووى ئەم بىردۆزەيە، بەپرواي بىرچىنسىكى
سكولارىزمى بى ھاوسارو فەرمانەرەواى نىبەو
رۆژئاوا لە ھەناوى دا ھەويىنى لەناوچوونى كلتورى
خۆى پەرورەدە دەكات، كەواتە ئەو ھەي زھىزى
ئەمەرىكا لەناو دەبا (سكولارىزم) نەك
رووبەرووبوونەو ھەي ژيارە كان.^(۱۳)

بەھەمان شپە ئەو گۆرانانەى كە لە بواری
پىشەسازى و نويسازى ئەمريكادا دەستەبەر كراو،
فاكتەرى دەركەوتنى قەيرانگەلىكى وەك لە
(خۇنامووبون) (لىكترازانى كۆمەلەيەتى) تا ئەو
جىگەى ئىسقالدشېنگلەر لەبەريەك ھەلەوشانى زۆر
زىكى ژيارى رۆژئاوايى پىشېنى دەكات^(۱۵) لەم
دەيدگايەو بىردۆزەكەى ھانتىگتۆن لەمەپ يەكخستىنى
دەسەلاتدارانى ئەمريكاو راكىشانى سەرچىيان بۆ ئەو
مەسەلەيە، كە پىكھاتەى سىياسى و كۆمەلەيەتى
ئەو ولاتە پىويسىتى بەسەر لەنوى نۆزەنكرەنەو
ھەيە، رەنگە بەھەمان شپە بىھوت سەرچى گىشتى
دوينا لەمەپ قەيرانە نىخۆيەكانى ئەمريكادا لادات و
پەردەپوشى ئەو راستىيانە بكات.

چارەم: لەگەل رەچارەكردنى كەلىنى پەيوەندىيە
نىودەولتەتيە كان و ئاگابون لە بىردۆزى (كۆتايى
مېژووى) فۆكۇياما، ھانتىگتۆن خستەنەرووى
بىردۆزەكەى لە بەرانبەر ئەو ھەو ھەو، بەو شپەيوە
شەپۆلىكى مەزن و سەرچى راكىشى لە دەرياي پىر
ھەلگشان و داكشانى پەيوەندىيە نىودەولتەتيە كاندا
ھىتاوتەكايە.

**نهقدى فوناد عهجمى له بېردۆزى
پنکدادانى ژيارهکان**

یه کینک له کاملترین ټو رهخانهى ناراستهى بېردۆزه کهى هانتیگتۆن دهکریت له لایهن (فوناد عجمى) یه وه ناراسته کراوه، که له دوو رووى سیاسى و فکریه وه بېردۆزهى ناویراو دهخاته بهر هه لسه نگاندن:

۱- له پرووى فکریه وه گرنگترین رهخنهى فوناد عجمى سه بارهت به بېردۆزه کهى هانتیگتۆن له مەرپ باسى (دهسه لات) و رۆلى (دهوله تى میللى) له کۆمه لگاکانى ټه مپۆدا چر ده بیته وه^(۲۱) له گه ل ټه وه دا تانیستا دهوله ت له مه سه له جیهانییه کاندایه به به هیترترین فاکتورى ټو مه یدانه حساب دهکریت که هانتیگتۆن ټم حه قیقه ته ی له به رچا وه نه گرتوه، سوودو قازانجی میللى له راده به در گرینگه، و ته نانه ت له سه ر مه بنای دېدو روانینى هه ندیک تا یه که یه کی سیاسى وه (کشور - ولات) بوونى هه بیته، سوودو قازانجی میللى و چۆنیه تى زامنکردن و به ده سه ته ی تاننى ټه سووده میللییه قسه ی یه که م و کۆتایی ده بیته له سه ر ناستى په یوه ندییه نیوده وه له تیه کان.

۲- له پرووى سیاسیه وه: عه جمى روانینى هانتیگتۆن له مەرپ جیهانى نیسلا مى ده خاته بهر ره خنه یه کی ناگایانه، بروای وایه ټه جوړه گوزارستانه له دروشمه کانى (سه دام حوسپن) له جهنگى که نداودا به خواستن وه ری گرتوه^(۲۲) که له هه لومه رچیکى تاییه تدا خراونه ته پروو به هیچ شیوه یه ک شایانى چه سپاندن نییه له سه ر ټه جیهانه ی که ټه مپۆ ده بیئین.

(جیهانى بوونى هه ندی له خه لکى و لۆکالى بوونى به شه که ی تری) له و نووسینه یدا دژ به جیهانگه رایی ده وه سه تیه ته وه هیلکی چه پ و راستى به سه ر دادینى و، تاماژه به هه ستانه وه و زیندوو بوونه وه ی شوناسى نه ته وه گه لیکی نوی ده کات، که به پروای ټه هه ریبه که له سه ر بنه مای گوتاریک له به رانه بر رۆژتاوا ریزبوون و سه نگه ریان گرتوه.^(۲۱)

دیدگای هانتیگتۆن له مەرپ مه ده نییه ت

له دیدگای هانتیگتۆندا مه ده نیت بریتیه له (بالا ترین پۆلینکردنى فهرهنگى و فراوانترین پانتایی ناسنامه ی فهرهنگى که به توندى مپۆ له و نیوه نده دا لئی به هه ژموون ده بن) له ره خنه ی ټم پیناسه دا پیویسته بگوتریت که مه ده نیه ت (مأموره نه ک (امر)، مپۆ سازینه ری ټه مه ده نیه ته یه و، به یی سروشت و خواسته کانى خزی روا له تى پیده به خشى و له گه ل گۆرپینى بارودوخ و هه لومه رچه کان نیگه رانى دروست ده بیته^(۲۳)، له سه ر ټم بنه مایه یه که مین به ردی بناغه ی مه ده نیه ت سازى ده سه ته به رکردنى ټیراده ی میلله تیکه که ده یه ویت سه ره خزی یو خزی په یدا بکات^(۲۴)، له شکل وه رگرتنى ټم شوناسه دا فاکتوره ناوچه یی و هه ریمیه کان، تاماده یی مپۆی، کاروانى میژوو یی، زۆریکی دیکه له و هۆکارگه له ن که کاریگه ریان هه یه له دروستبوونیدا.^(۲۴) ټه وه ی له م مه یدانه ټیمکانى (بالقوة) کارایی ده به خشیه تیه ژیارسازى (خلاقیه ت)یکه که له سایه ی نازادى و زانست و زاناییدا گه شه ده کات.^(۲۵)

روانپنئىكى دېكە لەمەر...

شتىكى مسۆگەرە بەلام ئەك بەو شىۋەيەي كە
ھانتىتگتۆن دەيلىت و نە بەدرىژايى ئەو ھىلانەي كە
ئەو دەيكىشىت،^(۳۲) لەبەر ئەو گەورەترىن و
كوشندەترىن جەنگ لەسەردەمى پىشەسازىدا جەنگى
ناوہەي پىشەسازى بوو^(۳۳)، ئەلبەتتە بەبروای
تافلرەكان ھىچ كەس بەشىۋەيەي كى وردو دروست
نازانىت تائىندە بەچ رووداۋگەلېك ئاوسە يان لە
شەپۆلى سىيەمدا - كە زانست و دانايى، ھىزى
بەنەرەتى بەرھەم ھىنانە، لە پاىەي ھۆكارى بەنەرەتى
دیارىكردنى ھىزى كارو، ئابورى نىۋنەتەوہىي و
پەيوەندى نىۋان وولاتانى گەشەسەندەو كە لە
بارودەخى گەشەكردندا رۆل دەگىرن^(۳۴) چ شتىك
كارسازو كارىگەر دەيىت، ئەوكات لە جىيەكى
دېكەدا وەلام دەدەنەو كە (دەيىت بەھەزاران
ئەزمونى ئاگايانەو پەرش و بلاۋ تاوتۆي بەكەين، كە
تواناي ئەوہەمان دەداتى، بەرلەوہى خاۋەنى
پروژەيەكى واپىن لەسەر ئاستى مىللى و جىھانى ئەو
پروژەيە لە ئاستى سنووردارى ناۋچەيى خۆمالىدا
تاقىبەكەينەوہ و فېرى بن^(۳۵) تا بەدەستمايەكى
دەولەمەندەوہ لە مەيدانى جىھانىدا ھەنگاۋ
ھەلگىرن.

گفتوگۇي ژيارەكان بۇچى؟

گەر خەلكتىك باۋەرى بەروپەروپوونەوہو
پىكدادانى ژيارەكان ھەبووہ و ھەيىت بۇ ئامادەيى
لەرۋى خۆسازدانى سەربازىيەوہ دەستيان دايىتتە
خۆچەكدار كردن، تا وەلامىك بۇ (نەمربوون)ى خۆيان
پەيدا بەكەن، دەيىت ئەوہ بزائن ئەو باۋەرە ھەلەو و

دېدكاي تافلرەيەكان لە بارەي ژيارو

رووبەرۋوبوونەوہي ژيارەكان

تامارەكان، ئالوين و ھىدى، ژيارەكان لە
دېدگايەكى دېكەوہ پۆلېن دەكەن، ئەوان (ژيارو
شارستانىت بەشىۋەيەي كى ژيان پىناسە دەكەن كە
سىستىمىكى تايىبەتايان بۇ وەبەرھىنانى سامان
ھەيە^(۳۸) ئەم دووہ پروايان وايە لە خالىكدا كە زۆرىك
لە ژيارەكان و ژيارە لاۋەكەيەكان بەدرىژايى مېژوو
سەريان ھەلداۋەو دواتر روويان لە تياچوون و ئاۋابوون
كردوہ، تەنھا دوو گەورە ژيار ماۋنەتەوہ كە
ژيارەكانى دېكەيان لە دل و ھەناۋى خۆيان ئاخىيوہ
جىگايانپىداون^(۳۹) يەكەمىيان گەورە ژيارى دە ھەزار
سالەي كشتوكالىيە، كە لە زەمانى خۆيدا
كۆنقۆشىۋسى و ھىندى و ئىسلامى يا رۆژئاۋايى
تايىبەت بەخۆي ھەبووہ، دووہمىش گەورە ژيارى
پىشەسازىيە كە گۆرانىكى بەرچاۋە سەرنج راکىشى
لە ئەوروپاۋ ئەمريكە ھىناۋەتە بوون و بەھەمان
شىۋەش لە ھەولتى فراۋانبوون و پەلھاۋىشتندا بووہ
رووہو گۆشەو كەنارەكانى جىھان.

تافلرەكان لەو باۋەرەدان كە چواندى مېژوو
بەشەپۆلەكانى گۆرانكارى، چالاكترو بەرچاۋترە
گۆياترە لە قسەكردن لە پىنانە (بان نوخۋازى).

شەپۆلى چالاكى ھەيەو كاتىك كە شەپۆلەكانى
مېژوو پىكدادەدەن، ھەموو ژيارەكان پىكدادەدەن و
بەريەك دەكەون، لىرەدايە كە گەورەترىن
دەستاۋدەستى دەسەللات لەسەر رووى زەمىندا
روودەدات^(۳۱) كەوايە، بەريەك كەوتنى ژيارەكان

فیلټکی مەرگهپنه رهو له واقعدا ههولټکه به دنییه تی نیشان ددهات، له شیوه دا کوشنده یه وهک پوشینی جلوه رگیکی پاکه به سهر ناواخنیکی پیس و پرگوناها داپوشینی توانا به به رگیکی خاوتن.^(۳۶) له پرویه کی دیکه وه، گهر بمانه ویت (دیاردو نیشانه ی مملانیکان)، رووبه پروبوونه وهی ژیاره کان بگرین، جهنگه کانی نیوخوی ژیاره کان، نیوخوییه مه زه بییه کان، که سهرانسهری میژویان داپوشیوه، بۆ نمونه جهنگی جیهانی له سه دهی بیسته مدا له نیو (دلی نهورپا) و له نیوان وولاتانیک که خاوه نی یهک ژیارو شارستانیه تن و یهک مه زه بی تاینی بوون چۆن تهفسیر بکهین؟^(۳۷) لیره دایه پیویسته پیرسین بۆ ته وهی مالی هاوبه شان، تهستیره ی زوی بکهینه شوینیکی نارام بۆ میلله تان پیویسته چی بکهین؟^(۳۸) تایا بوونی جیاوازی نیوان ژیاره کان ده بیته به پیکدادانی ژیاره کان کوتابی بیته؟ (گهر نیمه رابردوویه کی پر له شانازمان ههیه، دوا ی نیمه خه لکی ته زمونیکی ههیه و شانازی ته وانیش بۆ خو یان کهم نییه و، دوور له عه قل و (انصاف) ه که ته و ته زمونه مه زانه له بهر چاونه گرین و ته نها به بیانوی ته و جیاوازیانه ی که هه مانه یه کسه ر بیخه نه که ناروه^(۳۹) ته گهر ده مانه ویت ژیار ی مرؤقایه تی به رده وام بیته به دلنیا بییه وه پیویسته شیوه ی تی فکرینی فه رمانه وایی به سهر دونیادا گۆرانی به سهر دا بیته.^(۴۰)

نیمکانی (هه ناسه ی کلتوری و فرههنگی) له دونیای به یه که وه گریندراودا نه کهن^(۴۱) سیاسه ته دارانی رۆژئاوایی به ته وای له و مه سه له یه حالی بوون که (سهرده می بالادهستی هیزی سه ریازی) و (بنه پرتی ده سه لاتخوازی) ی بۆ چه ندو چوون له سیستمی نیوده وه له تیدا به سهر چووه و سهرده می عه قل و ریزی به رانه ر (به سهر په یوه ندی نیوده وه له تیدا) بالادهسته^(۴۲) ده بیته سه رته نجام (ریزگرتن) و ریز له به رانه رگرتن یه کبگرته وه و دووری نیوه نده کانی جیاوازی کهم بکریتته وه و بۆشاییه کان پر بکریتته وه، له سهر هاوبه ش جهخت بکریتته وه و هه ول بدریت تا ته و چیگایه ی که له توانادا هه یه، (جیاوازییه کان) به (هاوبه شه کان) بگۆردریت، نابیته واش بزاین که ته مه مانای فریپدانی هه موو ته و ده سه که وتانه یه که به دریتایی میژوو وه به رهاتوون، ته له به ته پاراستنی شوناسی فرههنگی به واتای (پاواخوازی) و ده مارگری نییه به لکو پاراستنی ته و شوناسه، جهخت کردنه وه یه له سهر هه مه رهنگی فرههنگه کان، پاراستنی شوناسی فرههنگی (ته قلیدی روخساری) و دووباره کردنه وه ی وینه ی میراته فرههنگییه کان نییه، به لکو پاراستنی بزواتی به رده وامی (ژیانی فرههنگی) یه ک کۆمه لگایه.^(۴۳)

بیردۆزی گفوتگۆی ژیاره کان نه ته نها له خۆیدا نه فی کردنی پیکدادانی ژیاره کانه، هه نگاو هه لگرته رووه و ده وه مه ندکردنی ژیاره کان و فرههنگه کان و پیکه وه ژیانی ناشتیان) ه.

ریگا چاره ی گفوتگۆی ژیاره کان له جوړیکی (به لینی نیعتیقادی) یه وه سه رچاوه ده گریت، ته گهر ته م

له هه لومه رچی به جیهانی بوون و زیادبوونی شیوه ی ویستی هیئانه دی فرههنگیکی هاوبه شی ژیان، زۆر نابه به جی و ناعه قلانی دیتته پش چا که تائستاش هه ندیک ته پللی شه ر بکو تن و چاوه روانی

نهجامگیری

گفتوگوي سهر و ژياره کان سهرباري ته وهی په يامي جيهانی ټيمه يه، ده بيت هه لگري په يامي (سهر له نوي مرؤف ناسي) و (سهر له نوي مرؤف سازی) يش بيت، به (وتوويژي پتر) له چوارچيوه ي خو پاريزي له (الوسواس الخناس) پتويسته له ټيسلام سوو دمه ندبين، وهك پردېكي به هيژي نيوان هه ردو و ژياري رؤژه لات و رؤژتاوا به هره ي لي و ه ر بگرين، مهرجي پيشينه ي ټم گفتوگويه ش ته وه يه كه بهر له گفتوگو له گه ل خه لكي تر، خود بدويين، به لام ټم خوده ناسنامه يه كي شكاه پتويستي به دروست كرده وه هه يه. ^(٤٩) ده بيت (داني ژهراوي ټهركه رايي و خو به سهرنتر زانين) ده ركيشين و تاكړه وي له چوارچيوه ي هاوكاري كؤمه لايه تي له گه ل خو شگوزهراني مادي و مه عنه وي ده سته جه معي په يوه ست بكرټه وه ^(٥٠) ټايا مرؤف ده توانيت وهك ټه و شيوازه نوييانه ي له شه ركردندا دا به يټناوه، بو سولخ و ناشتيش به هه مان شيوه هه نگاوي پراكتيكي له و پيناوه دا هه لگريټ؟ ^(٥١) رهنگه زاناياني رؤشنبري بتوانن به سوو دمه ندبوون له تيزي گران و سه نكيئي سهر و ژياره کان (كه ردن به نديكي) شايسته له گه ردي بووكي به خته وهري مرؤف) بكه ن، ټاسمانه (ټم گرتوه كاني ټه نديشه ي مرؤف) بكه نه سامال و ناوازي سولخ و سه فا بگاته ټه لقه ي گوئي مرؤف ايه تي، تاوه كو هه ردو و ژياري ټيسلامي و رؤژتاوايي (له سهر و ناشتي) ييه وه بېر بكه نه وه و خه لكي به (سهرنچراكيشي مه عنه وي بيرو ټه نديشه) تير بكه ن هك به چهك و سامان.

رينگا چاره نوييه به ديقه ت و ورياييه وه پراكتيزه بكرټ ده توانيت بانگه شه كه ي (يه كساني خوازانه) بيت بو هه مو وولاتان ^(٤٤)، مه به ست له گفتوگوي ژياره کان نه گفتوگوي ده ولته ته كان و نه گفتوگوي ټاينه كانه ^(٤٥) به لكو تامانچ گفتوگوي نوينه ران و زانسته خوازان و هه لگه و توهان و رؤشنبران و ناگايان و ده سته بټيراني شايسته يه كه له ريخو شكه ران و كاراياني پي كها ته ي سياسي و كؤمه لايه تي و فره هنگي ده ولته تان و ده ولته تداراندا به رجه سته يه، تا به خسته نه پروي رينگا چاره گه ليك كه له چوارچيوه ي نزيك خسته نه وه ي كؤمه لگاكان له يه كتره وواج پي دهر ي عه قل و مه نتقن له سهر ناستي نه ته وه جياوازه كان، به لكو له م رينگه يه وه بتوانريت كه ميك له و سه هو ل به ندانه ي په يوه ندي نيوان وولاتان بكرټه وه (تاو) و سه رايي له يهك دووربوون به واقع يه ت بگورديټ، تيزي گفتوگوي ژياره کان خوازياري خسته نه پروي رينگا چاره گه ليكي پراكتيكيه بو به رجه سته كردني به هاگه ليكي بنه رته ي بو نمونه ي سوو دو قازانجي ميللي ته واوي وولاتانه، (هاوكاري) بخريته شويني (ململاني)، (پي كه وه ژيان) له بري (هاورهنگي) مه بناي ټم هه نگاوه نوييه يه ^(٤٦) گفتوگوي سهر و ژياره کان گفتوگوي زيندوه كانه، گفتوگوي (مردو) له گه ل زيندو و هيچ مانا و مفهوميكي نيبه و به رجه سته نايټ، هيچ بېر كرده وه يهك گه شه دار ناكات. مه گه ر ژياره كاني رابردو و به ژياره هه نوو كه ييه كان بگورټ ^(٤٧) و پردي واقعيانه له نيوان (رابردو و) (ټيسټا) هه لبه سټيت، ټه و كات گفتوگو ده توانيت ببټه (جه وهه ري ژيان) ^(٤٨) به مهر جيك دوژمنكارانه نه بيت.

په راویزه کان

- ۱۱- نه محمد سدیق (لیبرالیسم جدید در پایان قرن ۲۰) اطلاعاتی سیاسی - اقتصادی ژماره (۹۹-۱۰۰).
- ۱۲- سه‌عاملی اولی از این منبع گرفته شده اش، علی بیگدلی، (ریشه‌یابی نظریهٔ برخورد و تمدنها) فصل نامه‌ی سیاستی خارجی، سالی دوازدهم ژماره (۲) هاوینی ۱۳۷۷ک. ه.
- ۱۳- مجتبی نه‌میری، سه‌چاوه‌ی پیشوو.
- ۱۴- عبدالعلی قوام (نقد نظریه‌های نوسازی توسعه سیاسی) تاران چاپخانه‌ی زانکوی شه‌هید به‌هشتی ۱۳۷۴ک. ه.
- ۱۵- همان سه‌چاوه‌ی پیشوو.
- ۱۶- محمد تقی قزلسغلی، (پوست مودنیزم و فروپاشی ژهنیت توسعه) اطلاعات سیاسی - اقتصادی ژماره (۱۲۱-۱۲۲).
- ۱۷- میشل مافز ولی اجمهات پسامدرن وهرگپران‌ی یو فارسی هوشه‌نگ فرخجسته اطلاعات سیاسی - اقتصادی ژماره (۱۲۱-۱۲۲).
- ۱۸- همان سه‌چاوه‌ی پیشوو.
- ۲۰- همان سه‌چاوه‌ی پیشوو.
- داناویلار (پسامدرنیسم و حوزه، عمومی) وهرگپران‌ی منصور نه‌نصاری اطلاعات سیاسی اقتصادی ژماره (۱۲۱-۱۲۲).
- ۲۱- حمد تقی قزلسغلی (پست مدرن ها و گفت و گویی تمدنها) عصر نازادگان، ۱۳۷۸ بهمن.
- ۲۲- محمد علی اسلامی نروشن (کرام و یاروی) اطلاعات سیاسی اقتصادی ژماره (۷۵-۷۶).
- ۱- علی نه‌کبری ره‌زایی (گفتوگویی تمدنها: نظریه‌ها و روندها) فصلنامه‌ی سیاستی خارجی، سالی دوازدهم ژماره (۲) هاوینی ۱۳۷۷ک. ه.
- ۲- ساموئیل هانتینگتون (درگیریهای سیاسی پسی از هنگ سارد) ترجمه مجتبی نه‌میری گو‌فاری (اطلاعاتی سیاسی - اقتصادی ژماره (۱۰۹-۱۱۰)).
- ۳- همان سه‌چاوه‌ی پیشوو.
- ۴- د. ک. به: حسین سین زاده (میانی و مزلهای تصمیم‌گری در سیاست خارجی، تاران، (مطالعات سیاسی و بین‌المللی سالی ۱۳۷۵ک. ه. (۷-۲۸)).
- ۵- (برای ناگاهی از نظریات کینجر) د. ک. جیمز دوئرتی، نظریه‌های متعارض در روابط بین‌الملل، وهرگپران‌ی علی‌رزای طیب و وحیدی بزرگی، تاران بلاوکراوه قوس ۱۳۷۶-۱۷۹-۱۸۶.
- ۶- زیبگنو برژنفسکر نظرات مشابهی دار ده‌بیشتر د. ک. علی اصغر کاظمی روابط بین‌الملل درتتوری و در عمل، تاران بلاوکراوه‌ی قوس ۱۳۷۳ک. ه. ل ۵۲۱-۴۵۷.
- ۷- روی متحده (نظریهٔ هانتینگتون از دیدگاه یک اسلام پژوه) وهرگپران‌ی مجتبی امیری، اطلاعات سیاسی - اقتصادی ژماره (۱۰۹-۱۱۰).
- ۸- همان سه‌چاوه.
- ۹- مجتبی نه‌میری (نظریهٔ، رویا روی قمدنها از دیدگاه منتقدان) اطلاعاتی سیاسی - اقتصادی ژماره ۷۳-۷۴.
- ۱۰- همان سه‌چاوه‌ی پیشوو.

روانپنیکي ديکه له مەر...

- ۲۳- عطاء الله مهاجرانی (عدن نوین اسلامی) فصل نامه ی راهبرد ژماره ۱۲ زستانی ۱۳۷۵ ک. ه.
- ۲۴- اسلامی روشن، پیشوو.
- ۲۵- مهاجرانی، پیشوو.
- ۲۶- امیری پیشتر.
- ۲۷- هه مان سه چاوه.
- ۲۸- الوین تافلر (برخورد امواج تاریخ یا رو یاروی تمدنها) وهرگپړانی مهزی شارت اطلاعات سیاسی اقتصادی ژماره (۷۶-۷۵).
- ۲۹- الوین و هیدی تافلر (جنگ و پا دجنگ) وهرگپړانی مهدی بشارت تاران چاپخانه ی اطلاعات - ۱۳۷۵ ل. ه. ۵۱ ل.
- ۳۰- هه مان سه چاوه پیشوو، ل. ۴۰.
- ۳۱- هه مان سه چاوه ی پیشوو. ل. ۴۱.
- ۳۲- الوین تافلر (برخورد امواج تاریخ یا رویاروی تمدنها) پیشوو.
- ۳۳- هه مان سه چاوه.
- ۳۴- عباس منوچری (قدرت مودیرنیسم و پست مودیرنیسم) اطلاعات سیاسی - اقتصادی ژماره (۱۲۱-۱۲۲).
- ۳۵- الوین تافلر، موج سوم وهرگپړانی شهیندخت خوارزمی، تاران چاپخانه ی نوئ - ۱۳۶۹ ک. ه. ل. ۶۱۰.
- ۳۶- میخائیل گورباچف - (به سوی جهان بهتر) وهرگپړانی منوچهری طلوعی تاران - چاپخانه ی نظر - سالی ۱۳۷۰ ک. ه. ل. ۲۳.
- ۳۷- اسلامی روشن، سه چاوه ی پیشوو.
- ۳۸- گورباچف - پیشوو، ل. ۲۳.
- ۳۹- دهقی وتاری خانه ی له خرداوی ۱۳۷۶ ک. ه. له هژلی شانویی کولیتی ناپوری زانکوی (طباطبائی) له روژنامه ی (صبح امروز) نازره ماهی ۱۳۷۸ ک. ه. بلاوکراوه ته وه.
- ۴۰- گورباچف، پیشوو، ل. ۳۳.
- ۴۱- قزلسفلی (پست مدرن ها و گفتوگوی تمدنها) پیشوو.
- ۴۲- بیگدلی، پیشوو.
- ۴۳- رهزا دهپیری نهژاد (گفتوگوی تمدن ها با بادستمای فرهنگ) عصر نازادگان ۲۱ - اسفند ۱۳۷۸ ک. ه.
- ۴۴- حسین سیف زاده (معمای گفت و گوی تمدن ها وهم زیستی فرهنگ ها) فہسل نامه ی سیاسه تی خارجی سالی سیانزه هم پایزی ۱۳۷۸ ک. ه.
- ۴۵- هاشم اغا جری (تشریط امکان و امتناع گفتوگی تمدن ها) هه فته نامه ی عصر ما، ۲۱، فرودین ۱۳۷۹، ک. ه.
- ۴۶- سیف زاده پیشوو.
- ۴۷- سیف زاده. پیشوو.
- ۴۸- اغا جری پیشوو.
- ۴۹- اغا جری پیشوو.
- ۴۹- اغا جری پیشوو.
- ۵۰- سیف زاه (مبانی وجدل های تصمیم گیری) پیشوو. ل. ۱۹.
- ۵۱- تافلر (جنگ و پادجنگ) پشو ل. ۲۹۱.
- ۵۲- محتی امیری (ریچارد نیکسون و رؤیای امریکا در جهان) اطلاعاتی سیاسی اقتصادی ژماره (۷۹-۸۰).